

A Dél-Dunántúl neves gyógyszerészei¹

Minden korszak feladata a tudás átörökítése, képviselőinek illő számontartása. Ilyen a gyógyszerészet története, melyről új kötetet vehet kézbe az érdeklődő. A dél-dunántúli gyógyszerészet története korántsem teljesen feldolgozott – ebben nyújt újat a Pécsi Tudományegyetem Általános Orvostudományi Karának gondozásában megjelent kötet, *A Dél-Dunántúl neves gyógyszerészei*.

Hazánkban 1303-tól találunk forrásokat az apotheca, apothecarius kifejezések használatára. Az „apothecarius” a IV. században még számvevőt jelentett, a XIII. századot követően kizárólag a gyógyszerkészítő foglalkozás neve lett. A patika szó 1405 körül jelenik meg nyelvünkben. Latin jövevényszó, vö. latin: *apotheca* (raktár, lerakat), középkori latin: *potheca*, *potecha* (műhely, bolt), hazai latin: *apotheca*, *apotheke*, *patica* (éléskamra, éléstár; gyógyszer-tár). Ezek a raktároz; elhelyez jelentésű görög *apotíthémi* igéből származó *apothéké* (raktár; lerakat) főnévre vezethetők vissza. A magyar hangalak részint a középkori latin és a hazai latin alakváltozatok átvételével, részint a névelőnek érzett szó eleji *a* hang elhagyásával jött létre. A *patikus* foglalkozásnév (1562) a *muzsika*-, *muzsikus*-féle szópárok mintájára keletkezett.

A magyar gyógyszerészet ezer esztendő múltra tekint vissza; az 1015-ben alapított pécsvárad apátságban (természetesen nem a mai értelemben vett) kórház volt melyhez patika is tartozott. Az orvos és gyógyszerész feladat hivatás elkülönítése 1241-ben következett be, amikor II. Frigyes szász választófejedelem rendeletben határozta meg az orvosok és a gyógyszerészek feladatait. Pécs első gyógyszerészeként tartjuk nyilván az 1332 és 1335 között a Bertalan ispotályban tevékenykedő Petrus Physicus et Apothecariust, majd egy névtelen orvosgyógyszerészt, akit Ulászló uralkodása alatt lelünk fel a városban.

Fontos dátum 1664, amikor szabályozták a gyógyszerertárak működését és ez a modell napjainkig fennmaradt. 1747-ben az akkori Magyarországon 48 gyógyszerertár működött. Az orvos/gyógyszerész egymást kiegészítő tevékenységében fordulat Mária Terézia a gyógyszerészek kötelező képzését bevezető 1770-ben kiadott *Generale Normativum i.n Re sanitatis* című szabályzata. Az 1770-71-es tanévben a nagyszombati egyetem orvosi fakultásán két gyógyszerész-jelölt kapott *Magister pharmaciae* oklevelet. Az orvosegyetem alapításától (1769-től) az 1848/49-es tanévvel bezárólag 2038 gyógyszerészmester bizonyítványt adtak ki. Az *Album Chyrurgorum et pharmacopoeorum* szerint az 1771-1780 közötti 29 vizsgázott közül nincs baranyai, 1771 és 1852 között 19 baranyai vizsgázottat találunk. 1867 után, az egészségügyi igazgatás kialakulásával folyamatosan szerveződött a gyógyszerertári rendszer, amely a monarchia bukásával (1918), a trianoni ország újjáalakulásával 1950-re ezerháromszázötven működő egységgel rendelkezett.

¹ *A Dél-Dunántúl neves gyógyszerészei*, Pécsi Tudományegyetem Általános Orvostudományi Kara. Szerkesztők: Lárencz László, Szabó László Gy. Felelős kiadó: dr. Miseta Attila. Borító: Simon Adrienn. Fotó: Verébi Dávid. Tipográfia, tördelés: Cserép Zoltán. Nyomdai munkák: Carbocomp Kft., Molnár Nyomda és Kiadó Kft. Pécs. A könyv elérhető: <http://www.gyogyszeresztortenet.hu/wp-content/uploads/2013/08/D%C3%A9l-Dun%C3%A1nt%C3%BAl-neves-gy%C3%B3gyszer%C3%A9szei.pdf>

A sorsfordulókat átélte gyógyszerészek és intézményeik 1950. július 28-án, délelőtt tíz órakor az államosítással kerültek szembe. Családi hagyományok, generációk szakmai felelősséggel végzett elismert tevékenységei szakadtak széjjel, méltatlan újrakezdésre kényszerítve mindazokat, akik ebben a körben dolgoztak. Szerencsések közé tartoztak azok, akik szakmájukat folytathatták, elviselték a változások súlyát. A végtelen történetek mindegyike tanulságos – megőrizve a gyógyszerészi hivatást, a legjobbat nyújtani minden helyzetben.

A gyógyszerészet történetének immár évtizedek óta folyó feldolgozása, a magyar gyógyszerészet Pantheonjának megteremtéséhez új elem e kötet. A szakértő szerzők gondosan tömörített, forrásokkal ellátott, számos képpel gazdag életleírásai egyben történelmi tükörképek a majd négy emberöltőt átfogó korszakról, melynek szereplői tevőleges gyógyító, szervező, formálói és máig példaképei voltak kisebb-nagyobb közösségüknek.

A kiválasztottakat megörökítők – köztük leszármazottak – az ember és szakma értékvilágát, a hivatástudat sokféle megnyilatkozását érzelmektől sem mentes feldolgozásokban tárják eléink. A „lista” korántsem teljes – erre utalnak a szerkesztők is: *„Szándékosan ügyeltünk arra, hogy a szerkesztés során meghagyjuk a szerzők egyéni látásmódját, fogalmazási stílusát. Van olyan tanulmányok, amelyek országot behálózó gyógyszerész-dinasztia történetét összegezik, de több helyen a meglévő és többségében újabb adatokkal kibővített ismereteket közöljük. A lista lehetne gazdagabb is. A válogatás fő szempontjának tartottuk a kiemelkedő alkotó egyéniségeket, a tudományos munkásságot, az értékmentő aktivitást és a családi példaadást. 80 év feletti gyógyszerész méltatására is sor kerül összeállításunkban...”*

A gyógyszerész-életutak és alkotói: *Abay Nemes Gyula* — Mayer Klára; *Auber László* — Szabó László Gyula; *Baranyai Aurél* — Baranyai Pál; *Bari Zsigmond* — Botz Lajos; Lárencz László, Molnár Béla; *Brantner Antal* — Szabó László Gyula; *Cholnoky László* — Molnár Péter; Deli József; *Dávid M. Ferenc* — Botz Lajos; *Fridrich Sándor* — Baranyai Pál; *Gara István* — Szabó László Gyula; *Geiger Kálmán* — Trebbin Ágost; Geiger Kálmán; *Jobst Kázmér* — Miseta Ildikó; *Kenderes János* — Lárencz László; *Kerbolt Kornél* — Lárencz László; *Kerese István* — Kerese György; *Koritsánszky Ottó* — Lárencz László; Mayer Klára; Szmodits László; *Kóczyán Géza* — Kóczyán Zoltán Gergely; *Miseta János* — Miseta Ildikó; *Mozsonyi Sándor* — Stampf György; *Nendtvich Tamás* — Szabó László Gyula; a *Pillich család* — Szmodits László; Rác Gábor; Szabó László Gyula; Péter H. Mária; *Répay Lajos* — Répay Gábor; Szabó László Gyula; *Rippl-Rónai József* — Várszegi László; *Salamon Béla* — Lárencz László; Szmodits László; *Szabolcs (Pichler) József* — Szabó László Gyula; *Vondra Antal* — Lárencz László; Szmodits László; Szabó László Gyula – egyéniségei a szakterület történetének változatos korszakát képviselik.

„Legyen a most végzett oktató- és kutatómunkánk méltó a régiekéhez és újabb példaadás a jövő generációinak!” – írta a kötethez dr. Miseta Attila egyetemi tanár, a PTE Általános Orvostudományi Kar dékánja, a kötet kezdeményezője és a kiadás támogatója.